

Öğretmenlerin Okul Kültürünün Aktarımı Hakkında Görüşlerinin İncelenmesi

Investigation of Teachers' Views on the Transmission of School Culture

ÖZET

Bu çalışmanın amacı okul kültürünün aktarımı hakkında görüşlerinin incelenmesidir. Bu çalışmada nitel araştırma tekniklerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırma için kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen 15 öğretmen araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Verileri elde etmek için araştırmacı yüz yüze görüşmeler gerçekleştirmiştir. Veri analizinde kullanılmak üzere, görüşme formundan toplanan ham veriler metodolojik olarak işlenmiştir. Veriler içerik analizi kullanılarak değerlendirilmiştir. Okul kültürünün öğrencilere aktarılmasında en etkili yöntemler rol model alma davranışı, sosyo-kültürel etkinlikler, iletişim, işbirliği, öğrencinin hazır bulunması ve yaparak yaşayarak öğrenme olarak belirlenmiştir. Bu süreçte karşılaşılan zorluklar ise aileye ilişkin olumsuzluklar, soyut değerlerin aktarımı, yanlış alışkanlıklar, programlara uyum, olumsuz idare ve öğretmen tutumları, öğrenci davranışları ve sınırlı imkanlar şeklinde özetlenmiştir. Ayrıca, okul kültürünün öğrenci başarısı ve davranışları üzerindeki etkisi incelendiğinde, kültürün başarıyı artırma, iş birliği kültürü, öğrenci sayısı ve başarılı liseler örnekleri ile öğrenci davranışlarını olumlu şekilde etkileme vurgulanmıştır. Okul kültürünü benimsemeyi teşvik etmek için kullanılan stratejiler arasında örneklendirme, olumlu pekiştireçler, sorumluluk verme, etkinliklere katılım, kişiye özgü yaklaşım, eşit ve adil davranış yaklaşımları ve kuralların hatırlatılmasının önemi belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul, Kültür, Örgüt Kültürü, Okul Kültürü.

ABSTRACT

The aim of this study is to examine their views on the transfer of school culture. Phenomenology design, one of the qualitative research techniques, was used in this study. The study group consisted of 15 teachers selected using convenience sampling method. Data were collected using a semi-structured interview form. The researcher conducted face-to-face interviews to obtain the data. The raw data collected from the interview form were methodologically processed for data analysis. The data were evaluated using content analysis. The most effective methods in transferring school culture to students were determined as role modeling behavior, socio-cultural activities, communication, cooperation, student readiness and learning by doing. The difficulties encountered in this process were summarized as family-related negativities, transfer of abstract values, wrong habits, adaptation to programs, negative administrative and teacher attitudes, student behaviors and limited opportunities. In addition, when the impact of school culture on student achievement and behaviors was examined, it was emphasized that culture positively affects student behaviors with examples of increasing achievement, culture of cooperation, number of students and successful high schools. Among the strategies used to encourage the adoption of school culture, the importance of exemplification, positive reinforcements, giving responsibility, participation in activities, personalized approach, equal and fair behavior approaches, and reminding the rules were mentioned.

Keywords: School, Culture, Organizational Culture, School Culture.

GİRİŞ

Eğitim kurumlarında planlama, geliştirme ve değerlendirme süreçlerinin etkililiğine katkı sağlayan unsurlardan biri de örgüt kültürüdür. Araştırmacılar, güçlü bir okul kültürünün yokluğunun kurumun büyümesini engellediğini iddia etmektedir (Barkley, 2013; Etin ve Baş, 2021). Etkili ve olumlu bir kurum kültürüne sahip eğitim kurumları, öğretmen ve öğrencilerin davranışlarını ve isteklerini etkileyerek okula bağlılığı artırır, okula ve yöneticilere güveni besler, yıkıcı konuşmaları durdurur ve okulun başarı düzeyini yükseltir (Gümüşeli, 2006). Özetle, örgütsel kültür faktörleri eğitim hizmetlerinin kalitesinin ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Çalışanlar arasındaki işbirliği, dayanışma ve ilişkiler, eğitim kurumları gibi bilgi tabanlı işletmelerin kurum kültürünü şekillendiren değişkenler olarak kabul edilmektedir (Sezgin, 2010). İş arkadaşları arasındaki ilişkiler ve iletişimin yanı sıra adanmışlık, sadakat ve işbirliği, bu ortamda okulun başarısı için çok önemlidir. Örgüt kültürü, yöneticiler ve liderler tarafından oluşturulur ve liderlerin davranışları örgüt kültüründen etkilenir (Demir, Uğurluoğlu ve Ürek, 2017). Okul yöneticilerinin en önemli sorumluluklarından biri, güçlü bir okul kültürünün geliştirilmesini

Çağla Atış¹ 
Hacı Bayram Karakütük² 
Yaser Karaaslan³ 
Ümmü Ekici⁴ 

How to Cite This Article

Atış, Ç., Karakütük, H. B., Karaaslan, Y. & Ekici, Ü. (2023). "Öğretmenlerin Okul Kültürünün Aktarımı Hakkında Görüşlerinin İncelenmesi", International Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:8, Issue:53; pp:3569-3577. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/ASRJOURNAL.71834>

Arrival: 16 June 2023

Published: 30 September 2023

Academic Social Resources Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Öğretmen, MEB, İstanbul, Türkiye

² Öğretmen, MEB, Malatya, Türkiye

³ Öğretmen, MEB, Antalya, Türkiye

⁴ Öğretmen, MEB, İstanbul, Türkiye

sağlamak olarak görülebilir. Yöneticiler ve öğretmenler paylaşılan değerler, inançlar ve gelenekler gibi okul kültürünü oluşturan unsurlar etrafında bir araya geldiklerinde güçlü ve başarılı bir okul kültürü ortaya çıkmaktadır (Çelik, 2012). Kültür kavramının okul yaşamında kullanılması 1932 yılında Waller ile başlamıştır. Waller, Okulların Kendi Kimliği Vardır adlı kitabında okul kültürünün orantısız uygulamaların karmaşık gelenekleri, görenekleri, ahlaki ilkeleri ve kişisel ilişki ritüellerinden ortaya çıktığını savunmuştur. Okul kültürü kavramı, 1980'li yıllarda örgütsel performans bağlamında araştırma camiasının dikkatini çekmeye başlamıştır (Schoen ve Teddlie, 2008). Araştırmalar çoğunlukla örgüt iklimi ve örgüt kültürü adları altında yürütülmüş, son yıllarda ise okul iklimi ve okul kültürü gibi terimler kullanılmaya başlanmıştır. Bu terimler genellikle eş anlamlı olarak kullanılmaktadır (Terzi, 2019). Chen'e (2000) göre okul kültürü, okula devam eden tüm insanlar tarafından paylaşılan normlar, değerler ve inançlar sistemidir. Okul kültürü, okulun ruhudur, okulun imzasıdır. Bu nedenle okul kültürü, okulun örgütsel gerçekliğini anlamak için önemlidir (Terzi, 2019). Deal ve Peterson (1990) okul kültürünün, o örgütteki bireylerin düşüncelerini, inançlarını ve davranışlarını şekillendirmeye yardımcı olan bir sistem olduğunu düşünmektedir. Peterson'a (2002) göre okul kültürü, bir okulun kişiliğini oluşturan normlar, değerler, inançlar, törenler, ritüeller, semboller ve hikâyelerdir. Stolp'a (1994) göre okul kültürü, okul topluluğu tarafından değiştirilebilen normları, değerleri, inançları, törenleri, ritüelleri, gelenekleri ve mitleri içerir (aktaran Bilgin, 2018). Okul kültürünün kapsadığı inançlar, gelenekler ve alışkanlıklar zaman içinde yerleşir ve o okulun kültürü haline gelir. Okul, içinde bulunduğu toplumun kültüründen etkilenirken aynı zamanda o toplumun kültürünün de değişmesine neden olur. Yeni bir öğretmen okulun kültürünü gözlemleyerek tanımaya çalışır. Daha sonra bu kültürü kanıksar ve onun bir parçası haline gelir. Bu durum okuldaki somut ve operasyonel süreçleri etkileyebilir (MEB, 2009). Okullar, örgün eğitim programlarına bağlı olarak belirli zaman dilimlerinde belirli yaş grubundaki bireylere eğitim verilen yerlerdir. Okullar insanlara benzer. Hepsi birbirine benzer gibi görünse de hiçbiri birbirinin aynısı değildir. Fiziki yapıları, binaları ve personeli benzer olsa da her okul; öğrencileri, öğretmenleri, personeli, çevresi, kültürü ve bunların etkileşimleri açısından diğerlerinden farklıdır. Okullar toplumun kültürünü üreten örgütlerdir. Her okulun kendine özgü bir kültürü vardır. Bu kültür öğretmenler, öğrenciler, diğer okul personeli, veliler, alışkanlıklar, değerler ve yargılardan oluşur. Okul kültürü öğrencilerin davranışlarını ve başarılarını etkiler. Okul kültüründe insanlar kendi görüşlerini empoze ederler. Ortak yönleri olsa bile iki okul birbirine benzemez (İtil, 2007). Pawlas (1997) okul kültürünün etkili ve güçlü olabilmesi için değerler, mizah, hikâye, sosyal ağlar, ritüeller, törenler ve akran iletişiminin iyi olması gerektiğini vurgulamış ve bunu altı alt boyuta ayırmıştır. Okul kültürünün değerleri genellikle yazılı değildir. Yönetici bu değerlerin oluşturulmasında öğretmen ve öğrencilere rehberlik eder. Mizah, her okul çalışanının okula daha bağlı olmasını sağlar ve insanların mutluluk duygusunu artırır. Diğer örgütlerde olduğu gibi okullarda da bireyler arasında geçmişten gelen hikâyeler anlatılır. Bu hikâyeler insanları eğitir ve mutlu eder (Akt. Bilgin, 2018). Yönetici bu değerlerin oluşturulmasında öğretmen ve öğrencilere rehberlik eder. Okuldaki herkes mizah sayesinde daha mutlu ve kuruma daha bağlı hale gelir. Diğer tüm örgütler gibi okullar da hem tarihi hem de çağdaş karakterleri içeren çeşitli insan hikayelerini paylaşır. Bu hikayeler okul liderlerini etkiler, aydınlatır ve motive eder (Özdemir, 2006). Okullarda organik olarak gerçekleşen kişiler arası etkileşimlerin çeşitliliği, güçlü iletişimin teşvik edilmesine yardımcı olur. Emekli olan ya da yer değiştiren bir öğretmen için düzenlenen bir tören sonucunda okullardaki bireyler arasındaki iletişim artabilir. Birlikte çalışan öğretmenler birbirlerini daha başarılı bir şekilde desteklerler. Daha fazla sohbet eder ve bilgi alışverişinde bulunurlar. Bu da yeni çıkan ve güncellenen bilgilere erişimi hızlandırır. Tüm bunlar okulun verimliliğini güçlendirir ve artırır. Herkes birlikte çalıştığında okul diğer kurumlardan daha iyi performans göstermeye yaklaşır (Bilgin, 2018). Okulun kültürü, personelin görünüşü, kullanılan dil, öğretim stratejileri ve daha pek çok unsurdan etkilenir. İnsanlar, zorlukların üstesinden geldikçe ve çözümler buldukça kültür olarak bilinen soyut bir yüze bürünen normlar, değerler, inançlar, gelenekler ve ritüeller geliştirir (Pheysey, 2003). Bu görünmeyen yüz veya kültür, insanların okul toplumu bağlamında nasıl hissetmeleri ve düşünmeleri gerektiğini etkiler. Bu da öğrenci etkileşimini kolaylaştırır ve okulun uzmanlaşmasına yardımcı olur. Bu tür bir okul, olumlu kültürü nedeniyle özeldir. İnsanlar işlerinden memnundur ve başarı, mutluluk ve gülme sık görülür. Emek verilmek istenir. Ancak bazı okullar olumsuz bir kültüre sahiptir. Bu okullarda memnuniyetsizlik oldukça tipiktir. İnsanlar özveriden yoksundur ve yaptıkları işten gurur duymazlar. İsteksizlik ve bıkkınlık mevcuttur. Sonuç olarak mutluluk yoktur (Deal & Peterson, 1998). Bir okulun kültürü, o okulun özelliklerini ve kişiliğini belirler. Bunun nedeni, okul kültürünün kalıcı geleneklerin, inançların ve değerlerin belirli örneklerini sunmasıdır. Bir sınıfta büyümeden söz etmek isteniyorsa, hoş bir okul kültürü oluşturmak çok önemlidir. Bu nedenle saygılı bir ortam yaratılmalı, etkili iletişim sağlanmalı, karar alma süreçlerinde sağduyu kullanılmalı, ortak akıl yaratılmalı, ekip ruhu oluşturulmalı, sevk ve raporlar gerekmedikçe kullanılmamalı, paydaşlar destekleyici geri bildirimler sunmalı ve yeni öğretmenlere karşı önyargı oluşmaması için yardımcı olunmalıdır. Bunun gerçekleşmesinde okul yönetiminin rolü önemlidir. Okul yönetimi, yeni eğitimcilerle ilham vereceği ve okul kültürünün olumlu yönde gelişmesine yardımcı olacağı için demokratik bir zihniyet benimsemelidir. Yeni başlayan bir öğretmen, zehirli bir okul ortamına maruz kaldığında hayal kırıklığına uğrayabilir ve sıkılabilir. Mevcut bilgi ve yeteneklerini gösteremeyebilir. Sonuç olarak, güçsüzlük duygusu geliştirebilir ve sadece işini yapmaya çalışan sıradan bir kamu çalışanı gibi davranabilir. Öğretmenlerin bu olumsuz imajın gelişimini durdurmak için birkaç unsura dikkat etmeleri gerekir (MEB, 2009). Öğretmenler, okul psikolojisini anlamak için çaba göstermeli, potansiyel çatışma konularını araştırmalı, gelişimi teşvik edecek bireyleri veya faktörleri belirlemeli, rol modelleri

için meslektaşlarına bakmalı, onları taklit etmeli, sabırlı olmalı ve engellere rağmen ilerlemeye devam etmelidir. Zayıf oldukları alanları tespit etmeli, bunları güçlendirmek için çalışmalı ve ekip çalışması ve dayanışma yoluyla empati geliştirmelidirler. Öğretmenler bunları başardıktan sonra daha olumlu bir okul atmosferine doğru emin adımlarla ilerleyeceklerdir (MEB, 2009).

Bu bilgiler kapsamında bu çalışmada öğretmenlerin okul kültürünün aktarımı hakkında görüşlerinin incelenmiştir. Bu amaçla katılımcılara aşağıdaki sorular sorularak yanıtlar aranmıştır:

- 1-Okul kültürünü sizce öğrencilere aktarırken en etkili yöntem nedir ve bu süreçte karşılaştığınız zorluklar nelerdir?
- 2-Okulunuzda oluşturulan kültürün öğrenci başarısı ve davranışları üzerindeki etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 3-Kendi öğretmenlik pratiğinizde, öğrencilerin okul kültürünü benimsemelerini teşvik etmek için kullandığımız stratejiler nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada nitel bir araştırma tekniği olan fenomenoloji deseni kullanılmıştır. "Fenomenoloji deseni" olarak adlandırılan yeni bir araştırma yaklaşımı, farkında olduğumuz ancak henüz tam olarak anlamadığımız olgulara odaklanmaktadır. Ayrıca, öznel görüş kavramını vurgulayan ve bireysel farklılıkları dikkate alan yeni bir araştırma yaklaşımı içerir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Bu çalışmada nitel bir araştırma tekniği olan fenomenoloji deseni kullanılmıştır. İnsanların deneyimlerini ve algılarını anlamak için kullanılan bir araştırma tekniği olgu bilim desenidir. Bu desen, var olan ancak tam olarak anlamadığımız şeylere odaklanır. Ayrıca bu olgulara ilişkin bireysel perspektifler oluşturmak için bir yöntem sunar. İnsanların deneyimlerini anlamak, olayları ve taşıdıkları anlamları araştırmak için fenomenolojik araştırma uygulanır. Katılımcıların deneyimlerini daha iyi anlamak için araştırmacılar derinlemesine, açık uçlu görüşmeler yapar. Katılımcılar bu görüşmeler sırasında kendi deneyimlerini paylaşmaya davet edilir ve araştırmacı yinelenen temaları ve anlamları aramak için anlatı analizini kullanır. Fenomenolojik tasarım, katılımcıların öznel deneyimlerine odaklanırken bireysel farklılıkları ve farklı bakış açılarını dikkate alır. Bu yöntem, çalışmanın kapsamlı ve derinlemesine anlaşılmasını sağlar ve katılımcılara seslerini duyurma şansı verir (Karataş, 2015). Bu çalışmanın fenomenoloji deseninin amacı, öğretmenlerin deneyimlerini ve beklentilerini anlamaktır. Araştırmacı, derinlemesine görüşmeler ve anlatı analizi yoluyla öğretmenlerin deneyimlerini derinlemesine incelemiştir. Bu tasarım, yöneticilerin öğretmenlerin iç yaşamlarını aydınlatarak nasıl teşvik edici bir çalışma ortamı yaratabileceklerine dair önemli içgörüler sunmaktadır. Özetle, fenomenolojik desen, insanların öznel deneyimlerini anlamak ve bunlardan kaynaklanan anlamları araştırmak için kullanılan güçlü bir nitel araştırma tekniğidir. Bu metodoloji, katılımcıların öznel dünyalarının önemini vurgularken, araştırmacıların katılımcıların deneyimlerini ve bakış açılarını derinlemesine kavramalarını sağlar.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu oluşturan 15 öğretmenin seçiminde kolayda örneklem yaklaşımı kullanılmıştır (Karataş, 2015). Araştırmacının belirli bir grup veya birimden örneklem seçme stratejisi, pratik ve erişilebilir olduğu için kolayda örnekleme tekniği olarak bilinir. Bu yaklaşımla araştırmacı, örnekleme pratik hususlara veya para ve zamandan tasarruf etme yollarına dayanarak seçer. Araştırmacı, kolayda örnekleme yöntemini kullanırken seçilen örneklemin temsil gücü konusunda dikkatli olmalıdır; çünkü önyargılar mevcut olabilir ve bu teknik kullanılarak seçilen örneklem daha geniş bir popülasyonu doğru bir şekilde yansıtmayabilir. Kolayda örnekleme yaklaşımı, özellikle küçük örneklem büyüklükleri veya az finansman gerektiren araştırmalarda faydalıdır. Örneğin, zaman ve kaynak kısıtlamaları nedeniyle bir araştırmacı, bir okuldaki öğretmenlerin bakış açılarını analiz etmek için kolayda örnekleme yöntemini kullanabilir. Örnekleme yapılırken okuldaki öğretmenlerle iletişime geçmek kolay olduğundan, öğretmenler bu gruptan seçilebilir (Karataş, 2015). Katılımcıların cinsiyetleri, yaşları ve kıdemleri titizlikle belgelenmiştir. Örneklemin detayları Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Araştırmaya katılanların demografik değişkenleri

	Cinsiyet	Branş	Yaş	Kıdem	Öğrenim Durumu
K1	Erkek	Fen Bilimleri öğretmeni	40	19	Yüksek lisans
K2	Kadın	Matematik öğretmeni	28	5	Yüksek lisans
K3	Erkek	Sınıf öğretmeni	41	13	Lisans
K4	Kadın	Bilişim Teknolojileri ve Yazılım	35	13	Yüksek lisans
K5	Kadın	Sınıf öğretmeni	39	17	Yüksek lisans
K6	Kadın	Sınıf öğretmeni	38	17	Yüksek lisans
K7	Erkek	Fen bilimleri	43	20	Yüksek lisans
K8	Kadın	Sınıf Öğretmeni	39	18	Yüksek lisans
K9	Kadın	Teknoloji ve Tasarım	37	16	Lisans
K10	Erkek	Sınıf öğretmeni	37	15	Lisans
K11	Kadın	Bilişim teknolojileri	41	18	Lisans
K12	Erkek	Sınıf öğretmeni	52	27	Yüksek lisans
K13	Kadın	Tarih öğretmeni	44	15	Yüksek lisans
K14	Kadın	Sınıf öğretmeni	54	24	Lisans
K15	Erkek	Sınıf öğretmeni	44	19	Yüksek lisans

Bu tablo, araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özelliklerini göstermektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetleri, branşları, yaşları, kıdem süreleri ve öğrenim durumları bu tabloda yer almaktadır. Tablodan görüldüğü üzere, katılımcı öğretmenler arasında hem erkek hem de kadın öğretmenler bulunmaktadır. Branşlara baktığımızda ise fen bilimleri, matematik, sınıf öğretmenliği, bilişim teknolojileri ve yazılım, teknoloji ve tasarım gibi farklı alanlarda öğretmenlerin yer aldığı görülmektedir. Öğretmenlerin yaşları çeşitlilik göstermekte olup, 28 ile 54 yaş arasında değişmektedir. Kıdem süreleri de farklılık göstermekte ve 5 ile 27 yıl arasında değişmektedir. Öğrenim durumlarına bakıldığında ise katılımcı öğretmenlerin çoğunluğunun yüksek lisans derecesine sahip olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Verileri toplamak için yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunu oluşturmak için ilgili literatürün kapsamlı bir incelemesinin ardından açık uçlu sorular oluşturulmuştur. Görüşme formu, mesleklerinde otorite olan üç uzmana görüşlerini bildirmeleri için gönderilmiş ve ilgili testler yapılarak bazı geri bildirimler sağlanmıştır. Bu geri bildirimler görüşme formunun oluşturulmasında kullanılmıştır. Katılımcılar görüşme öncesinde telefonla aranmış ve çalışma hakkında kısa bir açıklama yapılmıştır. Ayrıca, görüşme formunun çalıştıkları okullarda kendilerine uygun bir zamanda gönüllü olarak uygulanacağı belirtilmiştir. Görüşmeler 25 dakika sürmüş, katılımcıların sorulara verdikleri yanıtlar kaydedilmiş, kendilerine okunmuş ve ardından teyit edilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmacılar veri toplamak için çevrimiçi bir görüşme formu kullanmışlardır. Araştırma görüşmesi yaklaşık 25 dakika sürmüştür. Çalışmanın geçerliliğini sağlamak için, görüşme öncesinde katılımcılarla samimi bir diyalog kurulmuştur. Katılımcılar da görüşlerini paylaşma özgürlüğüne sahip olmuştur. Doğrulanabilirliği garanti altına almak için, görüşmeler katılımcıların söyledikleri gibi kaydedilmiş ve daha sonra yazıya dökülmüştür. Kapsamlı bir açıklama yapılması aktarılabirliği sağlamıştır. Görüşme formundaki ham veriler, veri analizi için tercih edilen içerik analizi yaklaşımı kullanılarak metodik bir şekilde düzenlenmiştir. Katılımcıların her bir görüşme sorusuna verdikleri yanıtlar çeşitli sayfalara aktarılmıştır. Her bir katılımcının aynı soruya verdiği yanıtlar derlenmiştir. Kodlama ve ana temalar kullanılarak toplanan materyal düzenlenmiş ve incelenmiştir. Veriler arasındaki ilişkiler analiz edilerek belirli çıkarımlarda bulunulabilir ve bunlar daha sonra önceden belirlenmiş temalar doğrultusunda düzenlenerek yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde öğretmenlerden elde edilen veriler analiz edilerek görüşme formunda yer alan sıralama ile sunulmuştur.

Okul Kültürünü Öğrencilere Aktarırken En Etkili Yöntemin ve Bu Süreçte Karşılaşılan Zorlukların Neler Olduğuna İlişkin Değerlendirme

Araştırmacı tarafından geliştirilmiş olunan yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan ‘Okul kültürünü öğrencilere aktarırken en etkili yöntemin ve bu süreçte karşılaşılan zorlukların neler olduğuna’ ilişkin açık uçlu soruya katılımcıların vermiş olduğu cevaplar neticesi oluşturulan tema ve kodlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Okul kültürünü öğrencilere aktarırken en etkili yöntemin ve bu süreçte karşılaşılan zorlukların neler olduğuna ilişkin temalar ve kodlar

Temalar	Kodlar	f
Okul kültürünü öğrencilere aktarırken en etkili yöntem	Rol model alma davranışı	6
	Sosyo-kültürel etkinlikler	4
	İletişim ve işbirliği	3
	Öğrencinin hazır bulunması	1
	Yaparak yaşayarak öğrenme	1
Süreçte karşılaşılan zorlukların	Aileye ilişkin olumsuzluklar	3
	Soyut değerlerin aktarımı	2
	Yanlış alışkanlıklar	1
	Programlara uyum	1
	İdare ve öğretmenlerin olumsuz tutumları	1
	Öğrencilerin olumsuz davranışları	1
	İmkanların kısıtlılığı	1

Tablo 2 incelendiğinde; okul kültürünü öğrencilere aktarırken en etkili yöntemin ve bu süreçte karşılaşılan zorlukların neler olduğu konusunda katılımcı görüşlerinin, okul kültürünü öğrencilere aktarırken en etkili yöntem ve süreçte karşılaşılan zorlukların olmak üzere iki tema altında toplandığı görülmektedir. Okul kültürünü öğrencilere aktarırken en etkili yöntem teması altında; rol model alma davranışı, sosyo-kültürel etkinlikler, iletişim ve işbirliği, öğrencinin hazır bulunması ve yaparak yaşayarak öğrenme isimli beş kod bulunduğu görülmektedir. Okul kültürünü öğrencilere aktarırken en etkili yöntem konusunda görüş ifade eden katılımcılardan bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

(K8): “Okul kültürünü kurallar, inançlar, okuldaki her bireyin davranışları klavuzluk eder. Okul kültürünü öğrencilere aktarmanın en iyi yolu davranışlarla ve yaptıklarımızla örnek olmaktır.”

(K9): “Okul kültürü aktarılırken en güzel model bir üst seviyedeki öğrencilerin rol model olması yöntemidir rol model kötü olunca olumsuz aktarım olur ve işimiz zorlaşır”

(K10): “okul kültürünü aktarırken en önemli unsur örnek olmaktır.okulun ortak degerlerini öğretmektir.okul çalışanları,öğretmenler ,öğrenciler okul kültürünü bilirse uyum kolay sağlanır ve kontrol kolaylaşır.”

(K1): “Sosyal etkinlikler ve toplum hizmeti çalışmaları kültürel ve sanatsal etkinlikler eşliğinde okul kültürünü oluşturan temel öğeler öğrencilere aktarılabilir.”

(K12): “Okulda yapılan etkinlik ve faaliyetler okul kültürünü oluşturur imkanların ve mekanların kısıtlı olması”

(K4): “Öğretmenlerin ve idarenin ortak vizyon ile hareket etmesi ve bunu öğrencilere hissettirmesi. İşbirliği içerisinde öğrencilere değerleri, inançları, hedefleri benimsetmek... “

(K13): “En etkili yöntem aileden hazır gelmesi... “

(K15): “Okul kültürünü öğrencilerime anlatırken yaparak ye yaşayarak öğrenme yöntemini kullanmayı tercih ederim... “

Süreçte karşılaşılan zorlukların teması altında; aileye ilişkin olumsuzluklar, soyut değerlerin aktarımı, yanlış alışkanlıklar, programlara uyum, idare ve öğretmenlerin olumsuz tutumları, öğrencilerin olumsuz davranışları, imkanların kısıtlılığı isimli yedi kod bulunduğu görülmektedir. Süreçte karşılaşılan zorluklar ile ilgili olarak görüş ifade eden katılımcılardan bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

(K3): “ Veli beklentisi, eğitim programındaki gereksiz uygulamalar”

(K10): “... cocuklar kolay uyum saglıyor ancak aile ve yaşam şartları farklılastıkca uyum saglatmak zorlaşıyor.”

(K1): “... Zorluk olarak bazı soyut değerleri aktarırken önemli derecede zorlandığımı söyleyebilirim.”

(K2): “İlkokuldan gelen yanlış alışkanlıklar”

(K11): “Okul kültürüne uymak istemeyen öğrencilerin asi davranışları ve diğer öğrencilere kötü örnek olmaları en zorlayıcı durumlardan biridir.”

(K4): “... Okul müdürünün veya öğretmenlerin cezalandırmacı veya olumsuz tutumu bu süreçte karşılaşılan zorluklara örnek verilebilir.”

(K12): “... imkanların ve mekanların kısıtlı olması”

Okulda Oluşturulan Kültürün Öğrenci Başarısı Ve Davranışları Üzerindeki Etkisine İlişkin Değerlendirme

Araştırmacı tarafından geliştirilmiş olunan yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan ‘Okulda oluşturulan kültürün öğrenci başarısı ve davranışları üzerindeki etkisine’ ilişkin açık uçlu soruya katılımcıların vermiş olduğu cevaplar neticesi oluşturulan tema ve kodlar Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Okulda oluşturulan kültürün öğrenci başarısı ve davranışları üzerindeki etkisine ilişkin değerlendirmeye dair tema ve kodlar

Temalar	Kodlar	f
Okul kültürünün öğrenci başarısına etkisi	Kültürün başarıyı artırması	7
	İş birliği kültürü ve başarı	2
	Öğrenci sayısı ve başarı	1
	Başarılı liseler örneği	1
Okul kültürünün öğrenci davranışına etkisi	Kültürün sosyal ve akademik başarıya etkisi	3
	Başarı kültürünün motivasyona etkisi	2
	Kültür ve olumlu davranış	1
	Kültür ve verimli çalışma	1
	Saygı ve başarı ilişkisi	1

Tablo 3 incelendiğinde; Okulda oluşturulan kültürün öğrenci başarısı ve davranışları üzerindeki etkisi konusunda katılımcı görüşlerinin, okul kültürünün öğrenci başarısına etkisi ve okul kültürünün öğrenci davranışına etkisi olmak üzere iki tema altında toplandığı görülmektedir. Okul kültürünün öğrenci başarısına etkisi teması altında; kültürün başarıyı artırması, iş birliği kültürü ve başarı, öğrenci sayısı ve başarı ve başarılı liseler örneği isimli dört adet kod bulunduğu görülmektedir. Okul kültürünün öğrenci başarısına etkisi konusunda yapılanlara ilişkin görüş ifade eden katılımcılardan bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

(K2): “Topluca aynı kültür için mücadeleye verilirse etki çok fazla artıyor”

(K5): “Olumlu kültür olunca bu öğrencilere de hemen yansıyor”

(K10): “... ortak oluşturulan okulkültürü her zaman başarı getirir”

(K9): “Aralarında doğru orantı olduğunu düşünüyorum olumsuz okul kültürü başarısız eğitim”

(K15): “Herzaman düzenli ve kuralları tüm bireyler tarafında benimsenmiş bir ortamda başarı artacaktır.”

(K4): “Henüz bu kurumda yeniyim ancak okulun tüm personellerinin işbirliği içerisinde ve kendini sürekli olarak geliştirme çabasında olduğu kanaatindeyim. Bu durumun öğrenci başarısına yansımaları kaçınılmazdır.”

(K3): “Sayının az olmasından dolayı etkili”

(K1): “Okul kültürü oluşmuş olan okullardaki öğrencilerin başarı düzeyleri de gözle görülür düzeyde artmakta olduğu aşikardır. Bunun en güzel örneği olan fen ve sosyal bilimler liselerindeki ders çalışma kültürünün üniversite sınavlarına ciddi anlamda yansıdığını görmekteyiz”

Okul kültürünün öğrenci davranışına etkisi teması altında; kültürün sosyal ve akademik başarıya etkisi, başarı kültürünün motivasyona etkisi, kültür ve olumlu davranış, kültür ve verimli çalışma, saygı ve başarı ilişkisi isimli beş adet kod bulunduğu görülmektedir. Okul kültürünün öğrenci davranışına etkisi konusunda görüş ifade eden katılımcılardan bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

(K7): “Oluşturulan kültür hem sosyal hem de akademik başarıyı olumlu yönde etkiler”

(K12): “Sosyal ve kültürel etkinlikler öğrenci başarısını arttırmaya ve sosyalleşme etkisi fazla oluyor”

(K6): “Okul kültürünün motive edici bir yönü olduğu görüşündeyim”

(K11): “Elbette okul kültürüne uyan öğrencinin disiplinli çalışması artar ve başarısı yükselir. Öğrenci Davranışları olumlu yönde değişir. Olumsuz öğrenci davranışlarını söndürmek, iyi bir okul kültürü ile sağlanabilir.”

(K13): “Bir bütün halinde olduğu bu koordinasyonun sağlanması halinde verimli bir çalışma haline dönüşüyor.”

(K8): “Okul kültürünün odak noktasını “bireye saygı” duygusunu oluşturmaktadır. Saygı duyulan sevilen bir insan sosyal doyum sağlandığında başarısını da artacaktır. Başarılı olan bir öğrenci deiyesi olduğu grupta daha mutlu ve başarıyı motive edici bir birey olur. Başarı kültürünün grup içinde hakim olmasını da sağlar. Nitekim geçmiş yüzyıllara bakıldığında bir çok başarılı insan hep aynı dönemlerde ortaya çıkmıştır. Bunun en önemli nedeni de başarı kültürünün teşvik edici özelliğidir.”

Öğrencilerin Okul Kültürünü Benimsemelerini Teşvik Etmek İçin Kullanılan Stratejilere İlişkin Değerlendirme

Araştırmacı tarafından geliştirilmiş olunan yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan ‘Kendi öğretmenlik pratiğinde, öğrencilerin okul kültürünü benimsemelerini teşvik etmek için kullandıkları stratejilere’ ilişkin açık uçlu soruya katılımcıların vermiş olduğu cevaplar neticesi oluşturulan tema ve kodlar Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Öğrencilerin okul kültürünü benimsemelerini teşvik etmek için kullanılan stratejilere dair tema ve kodlar

Temalar	Kodlar	f
Öğrencilerin okul kültürünü benimsemelerini teşvik için kullanılan stratejiler	Örneklendirme	4
	Olumlu pekiştireç	3
	Sorumluluk verme	3
	Etkinliklere katılım	3
	İletişim	2
	Kişiyeye özgü yaklaşım	2
	Eşit ve adil yaklaşım	1
	Kuralların hatırlatılması	1

Tablo 4 incelendiğinde; öğrencilerin okul kültürünü benimsemelerini teşvik etmek için kullanılan stratejilere dair katılımcı görüşlerinin, öğrencilerin okul kültürünü benimsemelerini teşvik için kullanılan stratejiler teması altında toplandığı görülmektedir. Öğrencilerin okul kültürünü benimsemelerini teşvik için kullanılan stratejiler teması altında; örneklendirme, olumlu pekiştireç, sorumluluk verme, etkinliklere katılım, iletişim, kişiyeye özgü yaklaşım, eşit ve adil yaklaşım ve kuralların hatırlatılması isimli sekiz adet kod bulunduğu görülmektedir. Öğrencilerin okul kültürünü benimsemelerini teşvik için kullanılan stratejiler konusunda görüş ifade eden katılımcılardan bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

(K1): “Önemli tarihi kişilikler ve gündemdeki kahramanlık hikayeleri ile öğrencilerin değerler sistemini geliştirerek okul kültürüne yansıtmasını gerçekleştiriyorum”

(K2): “Bazı davranışları örnek olarak önce ben yaparım.”

(K7): “Olumlu pekiştireçler,…”

(K10): “örnek olaylarla soyuttan somuta bir yol izlemek her zaman iyidir.bol sohbet birlikte hareket etmek başarıyı paylaşmak taktir etmek hep ön plandadır”

(K3): “Sorumluluk verme, drama etkinlikleri, yerinde yaşayarak görme ”

(K4): “Öğrencilere verdiğimiz değerlerin bir gereği olarak okul kültürünü yansıtan çalışmalar ve etkinlikler düzenlemek, etkili iletişim yolları kullanarak değerleri öğrencilere aktarmak”

(K5): “Sosyal etkinlik düzenlemek(mesela törenler geziler)önemli günlerde duyarlı davranmak ve okul gazetesini aktif kullanmak”

(K6): “Okul kültürünü benimsetmek için öğrenciyeye üyesi olmaktan mutlu olacağı bir sosyal ortam oluşturmayı hedeflerim. Öğrencinin o ortama ait olma duygusunu, okulu ve ortamı sahiplenmesini sağlarım. Öğrenciyeye bazı sorumluluklar ve görevlerle oraya ait olma duygusunu jazanbasını hedeflerim.”

(K13): “Öğrenciyeye görelilik kavramı en etkili sosyal, ekonomik ve çevre her çocukta farklı çünkü.”

(K12): “Öğrencilerin eşit özgür ve adil bir okulda oldukları pratik olarak hissettirmek”

(K8): “Okul kültürü okulda nelerin önemli olup olmadığını, okuldaki her bireyin nasıl davranması gerektiğini, ve eğitim- öğretim sürecinde bizi nelerin beklediğini belirlemektedir.”

SONUÇ

Okul kültürünü öğrencilere aktarırken en etkili yöntemin ve bu süreçte karşılaşılan zorlukların neler olduğu konusunda katılımcı görüşleri, okul kültürünü öğrencilere aktarırken en etkili yöntem ve süreçte karşılaşılan zorlukların iki tema altında toplanmıştır. Okul kültürünü öğrencilere aktarırken en etkili yöntem rol model alma davranışı, sosyo-kültürel etkinlikler, iletişim ve işbirliği, öğrencinin hazır bulunması ve yaparak yaşayarak öğrenme olarak ifade edilmiştir. Süreçte karşılaşılan zorluklar ise aileye ilişkin olumsuzluklar, soyut değerlerin aktarımı, yanlış alışkanlıklar, programlara uyum, idare ve öğretmenlerin olumsuz tutumları, öğrencilerin olumsuz davranışları, imkanların kısıtlılığı olarak ifade edilmiştir.

Okulda oluşturulan kültürün öğrenci başarısı ve davranışları üzerindeki etkisi konusunda katılımcı görüşleri, okul kültürünün öğrenci başarısına etkisi ve okul kültürünün öğrenci davranışına etkisi olarak iki tema altında toplanmıştır. Okul kültürünün öğrenci başarısına etkisi kültürün başarıyı artırması, iş birliği kültürü ve başarı, öğrenci sayısı ve başarı ve başarılı liseler örneği olarak belirtilmiştir. Okul kültürünün öğrenci davranışına etkisi kültürün sosyal ve akademik başarıya etkisi, başarı kültürünün motivasyona etkisi, kültür ve olumlu davranış, kültür ve verimli çalışma, saygı ve başarı ilişkisi olarak belirtilmiştir.

Öğrencilerin okul kültürünü benimsemelerini teşvik etmek için kullanılan stratejilere dair katılımcı görüşleri, öğrencilerin okul kültürünü benimsemelerini teşvik için kullanılan stratejiler teması altında toplanmıştır. Öğrencilerin okul kültürünü benimsemelerini teşvik için kullanılan stratejiler sırasıyla örneklendirme, olumlu pekiştirme, sorumluluk verme, etkinliklere katılım, iletişim, kişiye özgü yaklaşım, eşit ve adil yaklaşım ve kuralların hatırlatılması olarak sıralanmıştır.

Öneriler

Araştırmadan çıkan sonuçlara dayalı olarak aşağıdaki önerilere yer verilmiştir.

1. Okul yönetimi, öğretmenler, öğrenciler ve aileler arasında etkili iletişimi sağlamak önemlidir. Açık ve anlayışlı iletişim, okul kültürünün etkili bir şekilde aktarılmasına ve olumlu bir ortamın oluşmasına katkı sağlar.
2. Eğitimciler, okul personeli ve üst sınıf öğrenciler, olumlu davranışlarıyla örnek rol modeller oluşturmalıdır. Öğrenciler, bu rol modelleri takip ederek okul kültürünü benimsemeyi daha kolay öğrenirler.
3. Sosyo-kültürel etkinlikler, etkili öğrenme ve katılımı artırır. Okulda çeşitli etkinlikler düzenlemek, öğrencilerin okul kültürüne aktif katılımını teşvik eder.
4. Soyut değerlerin somut örneklerle açıklanması ve günlük yaşantıya entegre edilmesi, öğrencilerin bu değerleri daha iyi anlamasına ve benimsemesine yardımcı olur.
5. Olumlu davranışları ödüllendirmek ve öğrencilerin başarılarını takdir etmek, olumlu bir okul kültürünün teşvik edilmesine yardımcı olur.
6. Öğretmenler ve okul personeli için düzenlenen eğitimler, olumlu tutum ve davranışların teşvik edilmesini sağlar.
7. Her öğrencinin farklı ihtiyaçları olduğu göz önünde bulundurularak, kişiye özgü yaklaşımlarla öğrencilere destek vermek ve fırsatlar sunmak önemlidir.
8. Okul kurallarının düzenli olarak hatırlatılması ve tutarlı bir şekilde uygulanması, okul kültürünün korunmasına ve güçlendirilmesine katkı sağlar.

KAYNAKÇA

- Barkley, B. P. (2013). Teacher perception of school culture and school climate in the leader in me schools and non leader in me schools. Dissertations. Mississippi: The University of Southern Mississippi.
- Bilgin, N. (2018). Lise öğretmenlerinin iş yeri arkadaşlık ve okul kültürü algıları arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın
- Çelik, V. (2012). Okul kültürü ve yönetimi. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Deal, T. E., & Peterson, K. D. (1998). How leaders influence the culture of schools. *Educational Leadership*, 56(1), 28-30.
- Demir, İ. D., Uğurluoğlu, Ö., & Ürek, D. (2017). The relationship between leadership and organization culture: A literature review. *Journal of Strategic Research in Social Science*, 3(2), 175-196.
- Gümüşeli, A. İ. (2006). Okul kültürü ve liderlik. *Artı Eğitim Dergisi*(14).
- İtıl, N. (2007). İlköğretim okulu yöneticilerinin tükenmişlik düzeyleri ve okul kültürü algıları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi temelli sosyal hizmet araştırmaları dergisi*, 1(1), 62-80.
- MEB, (2009). Hoş geldin öğretmenim. İlköğretim Genel Müdürlüğü: Ankara http://web.deu.edu.tr/ilyas/ftp/hosgeldin_ogretmenim_2010.pdf Erişim tarihi: 12.05.2023
- Özdemir, A. (2006). Okul kültürünün oluşturulması ve çevreye tanıtılmasında okul müdürlerinden beklenen ve onlarda gözlenen davranışlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(4), 411-433.
- Pawlas, G. E. (1997). Vision and school culture. *NASSP Bulletin*, 81(587), 118– 120.
- Peterson, K. D. (2002). How leaders influence the culture of schools. *Educational Leadership*, 56(1), 28-30.
- Phesey, D. C. (2003). *Organizational Cultures: Types and Transformations*. Taylor and Francis e-library
- Schoen, La Tefy., & Teddlie, Charles.(2008). A new model of scholl culture: a response to a call for conceptual clarity. *Scholl effectiveness and scholl improvement: An International Journal of Research, Policy and Praticce*, 19(2),129-153.

Sezgin, F. (2010). Öğretmenlerin örgütsel bağlılığının bir yordayıcısı olarak okul kültürü. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 142-159.

Terzi, A. (2019). Okul kültürü. Ankara. Detay Yayıncılık

Yıldırım, A., & Simsek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin.